

„Stajerc“ izhaja vsaki pelek, daيران z dnevom naslednje nedelje.

Naročina velja za Avstrijo: za celo leto 3 krome, za pol in četrt leta razumno; za Ogrsko 4 K 50 vin. za celo leto; za Nemčijo stane za celo leto 5 kron, za Ameriko pa 6 kron; za drugo inozemstvo se računajo naročnino z ozirom na visokost poštne. Naročnino je plačati naprej. Posamezne štev. se prodajajo po 6 v.

Uredništvo in upravnštvo se nahajata v Ptuj, gledališko poslopje štev. 3.

Dopisi dobrodošli in se sprejemajo zastoj, ali rokopiše se ne vrača. Uredniški zaključek je vsak forek zvečer.

Za oznanila uredništvo ni odgovorno. Cena oznanil (inserterov) je za celo stran K 64, za 1/2 strani K 32, za 1/4 strani K 16, za 1/8 strani K 8, za 1/16 strani K 4, za 1/32 strani K 2, za 1/64 strani K 1. — Pri večkratnem oznanilu se cena primerno zniža.

Štev. 5.

V Ptuj v nedeljo dne 31. januarja 1909.

X. letnik.

Boj proti kranjski hranilnici.

Opetovano že smo vprašali, kakšni namen ima pravzaprav vsa prvaška gonja proti nemstvu in Nemci. Vsaka politika in vsako politično delovanje mora imeti vendar gotovi cilj, gotovi smoter in gotove namene; in prvaška, tako zvana „slovensko-narodna“ politika? O njenih namenih nam ni ničesar znano, njen smoter je nejasen in njeni cilji so — bogve v katerem močvirju... Prava zagata je ta prvaška politika, pravi dirindaj in pravi babilonski stolp.

Naj si bodi človek še tako zaveden Slovenec, to mora vendar priznati, da je slovensko ljudstvo malo, pritlikavo, revno ljudstvo, ki je odvisno od gospodarskega napredovanja sosednih večjih narodov. Vse, kar se je na Slovenskem kulturnega, duševnega, gmotnega, gospodarsko-koristnega storilo in doseglo, vse to je pravzaprav plod zveze z Nemci. Kdor kaj družega trdi, je zaslepljen fanatik, ki ne ve, kaj blebata, ki le vpije, ker ima veselje na vpitju. Pametni človek dokazuje z dejstvi svoje prepričanje, — prvaški kričači pa tulijo in kričijo, dokazov pa nimajo.

Dr. Anton Dermota v Ljubljani je gotovo dobri Slovenec, vsaj tako dobri Slovenec kakor razni gospodje z nemškimi imeni in nemško preteklostjo. In ta slovenski dr. Anton Dermota je imel pogum, da je zabrusil fanatičnemu slovenstvu v obraz: Kaj pa v pravzaprav hočete? Kaj pa se repenčite? Nemci v gospodarskem oziru samo roko vzdignejo in Slovencev ni več!

Tako je dejal — Slovenec dr. Dermota. In res je! Gospodarstvo Slovencev z a-moglo je napredovati edino z nemško pomočjo, pa če je to gospodi okoli

„Slovenskega Naroda“ ali „Slovenca“ prav ali ne. Zato ni čudno, da so Nemci še danes najznamenitejši gospodarski činitelj celo na Kranjskem, kjer skušajo danes vsakega človeka pobiti, kdor je Nemeč.

Iz stališča te resnice je zlasti slovensko-narodno bojkotno gibanje obsojati. Kaj bodoje to prvaške „posojilnice“ in „hranilnice“ in „zveze“, ki vendar le beračijo in ki nimajo nikakoršne varščine, nikakoršne garancije, da ne bodoje njih člani izgubili krvave svoje krajarje v — prid našemljene slovenske domovine...

Posebno smešna je prvaška gonja proti kranjski hranilnici v Ljubljani, ki je kakor znano v nemških in naprednih rokah. Kranjska hranilnica je eden najstarejših in najzanesljivejših denarnih zavodov cele države. In lahko trdim, da vsi slovenski denarni zavodi skupaj niso niti del tistih dobrot slovenskemu ljudstvu storili, kakor ta kranjska hranilnica. Dokaz temu naj bode sledeče poročilo o delovanju kranjske hranilnice na polju javne dobrotelosti tekom vlade cesarja Franca Jožefa I.:

„Kranjska hranilnica porablja kakor znano čiste dohodke svojega zavoda — ne glede na to, kar odkazuje svojem rezervnemu zakladu — po pravilih za pospeševanje občekoristnih podjetij na Kranjskem ter je darovala za vele-slavne vlade Njega Veličanstva cesarja Franca Jožefa I. v take namene znesek nad sedem milijonov kron. Pospeševala in podpirala je vse dobrotelne in občekoristne zavode v mestu in na kmetih, izpodbujala je k novim ustanovitvam in jih je tudi sama oživotvarjala. Brezšteviline so podpore, ki jih je porabila Kranjska hranilnica za oskrbo ubožcev in strežbo bolnikov, za vzgojo mladine in šolo, za zemljedelstvo in

prometne svrhe, za umetnost in vedo, ter nikakor ne najmanj tudi za stavbni razvoj deželnega stolnega mesta. Nastopni podatki so majhen posnetek iz bogatega zaznamka daril. I. Obskrba ubožcev in bolnikov. Ubožnemu zakladu mestne občine ljubljanske, „Vincencijevim družbam“ na Kranjskem, „Deželnemu podpornemu društvu Rdečega križa“, „Evangeljskemu ženskem društvu“, „Jožefinu“, „Društvu za obskrbo ubožcev“ ter drugim društvom in zavodom, ki so določeni za oskrbo ubožcev in bolnikov, potem v olajšavo krajevnih stisk dovoljene podpore znašajo skupaj več stotisoč kron. Tako se je dalo samo ubožnemu zakladu mesta Ljubljane v zadnjih šestdesetih letih 210.460 K. Izmed večjih podpor za oskrbo ubožcev in bolnikov navajamo: Jožefa Luckmanna ustanovi za ubožane trgovce in obrtnike 100.000 K, prispevek za olajšavo sile, ki je nastala v Ljubljani po potresni katastrofi l. 1895 27.600 K, ustanova zavetišča za neozdravljive bdnike v znesku 1.000.000 K, za duhovsko bolnišnico v Ljubljani 30.000 K, kot prispevek k stavbnim stroškom deželne bolnišnice v Ljubljani 160.000 K, samostanu usmiljenih bratov v Kandiji pri Novem mestu kot prispevek k stavbnim stroškom tamošnje bolnišnice 50.000 K, za gradnjo Elizabetne otroške bolnišnice v Ljubljani 40.000 K, za gradnjo ženske bolnišnice v Novem mestu 30.000 K, za bolnišnico v Kočevju 15.660 K, naposled letni prispevki, določeni za leta 1890. ustanovljeno starostno hranilnico v zvišanje obrestovanja vlog vsega skupaj 140.000 K. II. Za vzgojo mladine in za šolo so se naklonila razen rednih podpor mnogotevilnim društvom, ki se pečajo z vzgojo mladine, še nastopna večja darila: deški sirotiščnici „Marijanišče“ 68.000 K, Lichtenthurnovi deklški sirotiščnici 20.000 K, deklški sirotiščnici v Kočevju 30.000 K, za ustanovitev realčnih usta-

Roparske dežele.

Naši prvaki se vedno ogrevajo za balkanske države, kakor da bi bile te vzor izobrazbe in kulture. Saj je znano, da so prvaki n. p. dne 2. decembra v Ljubljani izstavili in razsvetlilo sliko smrkavega srbskega prestolonaslednika Jurčeka namesto one našega sivolasega vladarja... Prvakom je pač več za zvezo z balkanskimi narodi nego za zvestobo do naše države in našega cesarja.

Kakšne so neki te »vzorne« balkanske države, po katerim se prvakom kar sline cedijo? Neki poznavalec razmer pripoveduje o tamošnjih šegah in navadah m. dr. sledeče dogodbice:

Na vsak način opravičeno se toži iz vedno nemirnih balkanskih držav zmiraj o grozovitostih, ki jih delajo politične in roparske bande. Razumeti, čeprav ne opravičiti, se da to s tem, da so tam, zlasti v Albaniji, človeška življenja zelo po ceni. To pa v kljub temu, da se je skušalo v zadnjih letih zločine roparjev s strogimi zakoni omejiti. Zato pa vlada v Albaniji še vedno sratomni madež neomejenega krvnega maščevanja (Blutrache). To maščevanje je po navadi posledica ljubosumja in se pojavi skoraj vsak dan. Pravijo ji tudi »vendetta«. Krvno sovraštvo ali »vendetta« pa ne zadene le pri prepiru neopredno udeležene osebe, temveč tudi vse, čeprav neudeležene sorodnike.

Neki potnik pripoveduje, da je nekaj jezdił skozi divjo gorsko pokrajino. Ostavil se je k pojedini. Njegov voditelj mu je pravil, da je eden njegovih prijateljev pred kratkem postal žrtev krvnega sovraštva. »In tudi

jaz«, je dejal ter pogladil svoj revolver, »tudi jaz pridem kmalu na vrsto.« Vprašal sem ga začudeno, je-li je tudi on v tako zadevo zamešan. In mož mi je pripovedoval to-le: »Moj brat Tef se je v Skutari pred enim letom v neko lepo deklico zaljubil. To deklico mu je hotel odvzeti neki tekmeč, po poklicu kovač iz Bazara. Po daljšem prepiru nagnila se je deklica k mojemu bratu. Ali njegov tekmeč ga je čakal s puško v roki, in ko je moj brat Tef nekega večera iz hiše svoje ljubice prišel, ustrelil je kovač reveža.« — Voditelj je molčal in pogledal jezno navzgor. — »No, in —?« sem vprašal. — »No, gospodine, kaj bi Vi storili, ko bi se Vašega brata kakor psa ustrelilo? Vzel sem puško in teden pozneje je ležal morilec v svojem grobu. Ustrelil sem ga v srce. Potem sem zapustil mesto Skutari.« — »Ali se čutite tukaj v Crnigori bolj varni?« — »Varen?« odgovoril je s smehom. »Ne, v kratkem, morda še danes, me bode brat Albanca usmrtil; on mora storiti, kajti to zahteva usoda; zakaj bi se torej žalostil, ko itak nide ne pomaga?« In ta mož, ki je bil vsako uro v smrtni nevarnosti, si je mirno cigareto užgal. — »Ali se ne bojite, potovati z menoj v Skutari?« — »Bojim, gospodine?« je zaklical z očitajočimi pogledi; »bojim? Noben Albanec se ne boji krvnega maščevanja. Jaz sem usmrtil njegovega brata in on mora mene usmrtili. To je pri nas postava.« — »In deklica?« sem vprašal. — »Oj, ta je bila kakor vse druge. Pred enim mesecem omožila je nekega starega trgovca s tobakom, ki bi bil prav lahko njen oče. Vbogi Tef, ko bi ti to vedel!« — »In krvno maščevanje traja še naprej?« — »Seveda, saj tako dolgo, da sem jaz mrtev.« — Popolnoma udan kadil je mož svojo cigareto naprej. On ve: nekega dne, ko bode šel po ce-

sti, zadonel bode za hrptom strel, in on, nadaljna žrtev spremenljivosti dekleta, padel bode mrtev na tla. — »Z Bogom!« —

Nekega jutra, pripoveduje dotični potnik nadalje, šel sem z mojim znancem na sprehod, ko nas sreča mlada ženska. — »To je Maika Kul Marašul«, dejal je nekdo izmed naše družbe. — »In kaj je z njo?« sem vprašal. — »No, Maika, ki je sama izvršila krvno sovraštvo. Pred dvema letoma bila je najlepše deklica naše naselbine, za katero se je potegovalo mnogo mož. Potem je omožila Leca, mladega, krepkega moža. Ali že po enem mesecu je bil ta zahrbtno umorjen in sicer od svojega lastnega brata, ki je stanoval v Dimu in ljubil Majko. Le-ta je skoraj znorela od bolesti in žalosti. Kmalu pa se je odločila, da izvrši z lastnimi rokami krvno maščevanje. Skoraj eno leto dolgo jo ni bilo tukaj videti. Trdovratno je zasledovala svojega svaka, najprej v Ohrido v Makedonijo, potem v Skopio, v Prisreud in v mnogo drugih krajev. Vedno je čakala prilike, da ustrelil morilca svojega moža. Končno je prišla ta prilika. Srečala je morilca na glavni cesti v Skodri. Vzela je pistolo iz pasa in jo ustrelila možu v obraz. Pogumna ženska, kaj? ... Ali ne dosti s tem. Tri dni je potovala do hiše starišev svojega svaka in ustrelila obadva. Od tega časa živi zopet med nami, kajti smrt ubogega Lenca je pač maščevana. Obžaloval sem, da je moral Lenc tako kmalu umreti, kajti bil je eden mojih najboljših prijateljev...«

Takšne približno so razmere v balkanskih državah...